

Список літератури

1. *Контоп Л.Г., Швед З.В.* Слов'янська релігійна філософія: головні особливості та динаміка руху ідей. – К.: Літера ЛТД, 2006. – 320 с.
2. *Копилова В.Ф.* Ценности в кризисном обществе. Вопросы теории и методики: Автореф. дис. канд. филос. наук. – М.: Моск. гос. пед. ин-т. – 1993. – 18 с.
3. *Наумова Н.Ф.* Социологические и психологические аспекты целенаправленного поведения. – М.: Наука, 1998. – 197 с.
4. *Рубинштейн С.Л.* Человек и мир. – М.: Изд. АН СССР, 1973. – 128 с.
5. *Ядов В.А.* Социологическое исследование. Методология. Программа. Методы. – Самара: Изд-во Самарский ун-т, 1995. – 328 с.
6. Янів В. До систематизації поглядів Івана Мірчука на українську людину // Збірник на пошану Івана Мірчука. – Мюнхен-Нью-Йорк-Париж-Виніпег, 1974. – С.170-178.

Е. Б. Проценко

ПРОБЛЕМЫ АКСИОЛОГИИ: ПРОШЛОЕ И СОВРЕМЕННОСТЬ

В статье анализируется разработанность проблемы ценностей и духовных смыслов в философском и религиозноведческом аспектах, в прошлом и современности.

E. Procenko

PROBLEMS OF AXIOLOGY: PAST AND MODERNITY

The article considers the problem of values and human senses in the philosophical and religious studies aspects in past and modern time.

УДК 141.811

М.В. Сергєєв, канд. філос. наук, доц.

ФІЛОСОФСЬКО-ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ РОСІЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДОКТРИНИ ЯК ЦАРИНА САМОРОЗВИТКУ СУБ'ЄКТИВНОГО ДУХУ РОСІЯН

Львівська комерційна академія

У статті розкривається основний зміст російської національної доктрини, розрахованої на довгострокову перспективу, в якій відображено зміст російської національної ідеї.

Вступ

Вінцем розвитку будь-якої національної ідеї є національна доктрина, у якій позначаються основні віхи розвитку країни. Після поділу СРСР російській національній еліті потрібен був час для того, щоб переосмислити усе історико-культурне минуле Росії, зрозуміти себе у нових географічних межах, з'ясувати що відбулося? чому? з яким потенціалом "нова" держава починає формувати себе? Звичайно, цей процес не був безболісним для російського народу і пройшов у своєму розвитку складний і тяжкий шлях.

Постановка завдання

І все ж таки в Росії виявилось достатньо духовного, містичного та інтелектуального потенціалу, щоб сформувати стратегію свого майбутнього. Значна увага в цій стратегії приділялася історичним, географічним, національним, духовно-релігійним аспектам її формування. По-перше, дано об'єктивну оцінку ролі та значенню варягів у російській історії, факторам та наслідкам політичного впливу Києво-руської держави на культуру угро-фінських племен, релігії волзьких булгар, впливу Хазарського Каганату та ролі татаро-монгольської держави Улусу Джучі в утворенні Московії.

Основна частина

Особлива увага приділялась таким аспектам формування національної ідеї Росії, як ідеї Святої Русі Сергія Радонежського, Москви Третього Риму, Північної Пальмири Петра I, ролі та значенню самодержавства у російській історії. Дано нову оцінку явищу Розколу в Російській Православній Церкві власне в особі патріарха Нікона. Нарешті, чітко з аналітичною прискіпливістю враховано усі "за" і "проти" такого явища в духовному житті Московії як ересь. Переглянуто наслідки діяльності визнаних

постатей у російській історії, зокрема Андрія Боголюбського, О.Невського, Д.Донського, Івана Грозного, Петра I, Катерини II, Леніна, Сталіна, Ю.Андропова, М.Горбачова тощо. Дуже багато публікацій було присвячено вивченню взаємин Московії і Орди, проектам Петра I, формуванню загарбницького духу трофеїзму та екстраполяції монгольської ідеї завоювати світ "від моря до моря" на російському ґрунті.

Переоцінено роль та значення православ'я у цьому процесі. По-новому розглядається практика відходу верхівки Московії від ідеї служіння своєму народові і формування російського абсолютизму. Особливу увагу приділено війнам Росії від часів розгрому Хазарського Каганату Святославом Завойовником 964-966 рр. до завоювання Києва Андрієм Боголюбським в 1169 року, "Лівонській війні", „Мамаєвому побоїщу“, війнам за Новгород, Казань, Астрахань, Крим, їх геополітичним наслідкам. По-новому оцінюється участь російських військ у європейських війнах з Німеччиною, Туреччиною, Францією, переоцінюється Кримська війна 1853-1856 рр., російсько-японська війна 1904-1905 рр., Перша та Друга Світові війни, війна в Афганістані, Єгипті, Сирії, Лівії, Чечні тощо. Підраховано, скільки Росія вела воєн загарбницьких, скільки – оборонних. Визначено загальну кількість років, які Росія провела у війнах (приблизно половину власної історії), підраховано людські втрати при цьому (коливалися в межах від третини до половини усього тогочасного населення) [6, с. 182-185].

Багато матеріалів (переважно російських) присвячено оцінці ролі та значенню у російській історії відіграної від свого народу інтелігенції. Переоцінюється у зв'язку із цим полеміка між "західниками" і "слов'янофілами". Значна увага надається аналізу ідей Карамзіна, Н.Данилевського, Г.Вернадського, П.Савицького,

П.Струве, М.Бердяєва, П.Столипіна, Г.Федорова, релігійній концепції В.Соловйова, К.Леонтьєва тощо.

Стає очевидно, що російська інтелектуальна еліта вже «перехворіла» наміром вибудувувати Росію за порадами американських аналітиків, на "західний" манер. Робиться висновок про те, що ідею неможливо вигадати, її слід шукати в історико-культурному минулому власної країни. Завдання формування концепції стратегічного розвитку країни потребує оновлення, вимагає коригування тих ідей, які вже виявилися помилковими.

Вважається, що Росія повинна відійти від епіцентру світової політики і має зайнятися власними справами. Це надало б можливість їй відмовитися від зазіхань на світове панування [9, с. 160]. Головним для Росії залишається завдання пошуку «ліквіду» від політичного нігілізму, космополітичного інтернаціоналізму та безвольного анархізму [2, с. 139]. Робиться колосальний за своїм значенням висновок про те, що входження Росії у світову економіку штовхає її до ролі країн „третього світу”, що світова економіка розвивається у напрямі суспільно-державної власності, яка веде її до економіки принципової стагнації. Цей висновок зроблено на підставі аналізу того, що значна частина природної енергії видобувається з біосфери, яка раніше відтворювалася у процесі економічного функціонування світового господарства, а сьогодні вже не має змоги це зробити [1, с. 157]. Тільки для забезпечення себе продовольством населенню земної кулі необхідно витратити нині більш ніж половину тієї енергії, яка виробляється в світі. Це означає, що подвоїти виробництво продовольства буде неможливо без збільшення витрат на енергоносії.

Головною перешкодою у цьому процесі дослідники вважають парниковий ефект. Щоб зупинити наслідки парникового ефекту, необхідно скоротити споживання енергії на 60-80% від рівня 1990 року, інакше потенційні можливості Землі як середовища існування людини будуть поступово скорочуватися [1, с. 158]. Це спрямовує розвиток світового господарства у напрямі його централізованого планування і керівництва. Однак право власності при цьому визнається першопочатковим людським та національним інтересом. І все ж у сфері державного керівництва економікою перевага надається монізму, а не плюралізму. Водночас це не означає, що суспільна організація людства (у тому числі — і Росії) буде і далі розвиватися у напрямі природного соціалізму. Головним завданням суспільства буде збереження біосфери! Ось чому тільки світовий ринок спроможний врегулювати міжгалузеві пропорції та їх відтворення у глобальному вимірі. Без дозволу світової капіталістичної системи входження в її структуру будь-якого підприємства буде неможливим. Звідси й висновок: відмова від практики командно-адміністративної системи в Росії була помилковою та шкідливою. Але це не означає, що відтворення адміністративно-командної системи знову приведе до повернення приватної власності на засоби виробництва у державні руки. Відновлення державного сектора економіки мислиться як необхідна умова відновлення економічного занепаду Росії. Світовий ринок з метою мінімізації витрат обсягу біосфери

мусить знищити всі відсталі та економічно шкідливі виробництва. Настане доба регульованої ззовні економіки, а це означає, що людство змушене буде відмовитися від ринкового саморегулювання і перейти до відтворення адміністративно-командних методів керівництва економікою [7, с. 151].

На підставі вказаних висновків робиться припущення щодо необхідності змін організаційного врегулювання відносин держави й демократії, держави і влади. Держава має складатися з представників народу, які очолюватимуть уряд. Уряд, своєю чергою, повинен служити народові. Саме у цьому полягає демократична сила державного устрою! Робиться висновок, що Росії потрібна міцна національно-патріотична та ліберально-демократична диктатура [2, с. 142]. Національний диктатор повинен зупинити хаос, розпочати відбір людей за творчими здібностями — таких, які мають волю для служіння своєму народові, щоб захистити країну від ворогів і руйнівників, які можуть поставити Росію на шлях, який веде до свободи, правосвідомості і державного самопорядкування [2, с. 144]. Це було очевидно за часів президентства В. Путіна, очевидно, триватиме й при президентові Д. Медведєві.

Російська політична еліта переконана, що завдати найважчого удару Росії після тоталітарної тиранії міг тільки демократичний лад! Відомо, що ідея стає матеріальною силою, коли вона оволодіє масами. Для того, щоб в житті людини відбулися істотні зміни, носій ідеї повинен мати механізм її впровадження у практику суспільного життя: волю, час, цілеспрямованість і послідовність. Найважливішим носієм ідеї є нація та її еліта. У їх діяльності повинні поєднуватися національні традиції та світовий досвід. Ідея реалізується або згори, коли держава виступає ініціатором реформації країни, або знизу, за умов приходу до влади носіїв нової ідеї [4, с. 295]. Втім, новизна ідеї не є обов'язково умовою її доцільності, навпаки, іноді доцільність виступає предикатом її новизни. Завдання інтелектуальної еліти країни полягає в тому, щоб знайти такий спосіб реалізації ідеї, який би не загрожував державі ані тиранією, ані тоталітарним ладом. У російській суспільній думці утвердився погляд, що не існує такої реформи, яка б розвивалася незалежно від внутрішніх та духовних змін, не спиралася б на енергетику творення.

Основою енергетики творення завжди виступає природне право народу на існування, той спосіб життя, який історично склався на теренах країни. Порятунком Росії — справа Росії, і ця справа повинна належати руським як корінному етносові. Хто розуміє і погоджується з цим, той і є руський. Бути руським — це означає жити по-русськи, думати по-русськи, робити по-русськи. Робиться висновок про те, що іноземці не спроможні вдосконалити російське життя. Вирішити російські проблеми можуть тільки росіяни [7, с. 148]. Росіянам потрібне подолання комплексу втрати великодержавності, потрібна необхідність перетворити його в почуття Держави Єдиної Нації. Сьогодні в російській суспільній думці з'явилось чітке розуміння того, що ідея формується усім комплексом географічних, економічних, політичних обставин, які й ідентифікують руський народ у його історико-культурному минулому.

Одним із перших творців сучасної національної ідеї початку ХХ ст. був Іван Солоневич. Ідеї, висловлені ним, є актуальними і досі. Конкретність, орієнтація на практичні завдання, які стояли перед країною, вигідно відрізняли його концепцію від творів політиків першої хвилі еміграції П.Мілюкова, П.Струве, М.Бердяєва тощо. Програма Солоневича була названа політичною тезою штабс-капітанського руху, або програмою молодшого покоління росіян, які опинилися за кордоном. Він вірив, що тільки повернення до державних принципів Святої Русі спроможне врятувати країну. Сутність концепції Святої Русі полягає в тому, щоб уся влада в країні належала руским мізкам. Основною якістю влади повинна стати сила, відтворена у дусі старобрядців, тобто у принципі скорення влади народом, а не навпаки [7, с. 139].

Цей висновок робився на підставі досвіду історії, який свідчить про те, що зброєю нації, становим хребтом російської нації визнавалося селянство. Робітничий клас разом з національною елітою повинен стати умовою існування самостійної Росії [7, с. 144]. Значна увага приділялася ролі та значенню православ'я в російській історії, втім, православ'я не може бути визнано тою єдиною духовною основою, на яку можна було б спиратися у державній політиці. Завдання держави — об'єднати духовні зусилля (отже і вірування) усіх народів, які проживають на її теренах. У контексті вирішення проблеми національного будівництва пропонувався й остаточне вирішення національного питання, способом якого є пріоритет економічного, соціально-політичного зростання над національно-етнічним.

Щодо планів формування та функціонування армії, то Солоневич пропонує таку її кількість, яка надавала б можливість протистояти коаліції будь-яких можливих збройних супротивників Росії. Основу армії, на думку іншого теоретика російської національної ідеї Б.Тарасова, повинна становити ядерна зброя [9, с. 166]. Флоту передбачається другорядна та допоміжна роль, окрім Північного, який повинен також бути ядерним і забезпечувати безпеку усієї півночі — до Берингової протоки включно. Тарасов пропонує відмовитися від планів боротьби на далеких комунікаціях океанського простору. Найпотужнішим, на його думку, повинен бути Тихоокеанський флот, який мав би мати такі види човнів, які потрібні для охорони та оборони усіх протоків та островів цього регіону. Вважається за необхідне збереження Балтійського, Чорноморського та Каспійського флотів навіть у формі флотилій. У сфері сухопутних військ потрібен перехід на бригадну (батальйонну) форму комплектування.

Згідно з концепцією національної безпеки Російської Федерації (затверджена наказом Президента РФ № 24 від 10 січня 2000р.), Збройні сили країни повинні вирішувати питання забезпечення від будь-якої агресії як у локальній, так і в великомасштабній війні. Вирішальну роль у забезпеченні гнучкості сухопутних військ повинна відігравати авіація. За допомогою авіації завдання перегруповання військ у будь-який куточок Росії вирішуватиметься у якнайшвидше [5, с. 81].

Автори національної доктрини Росії пропонують

замислитися над тим, що таке нація, у чому полягає призначення російської нації? Відповідь на ці запитання означає кінець ідеї інтернаціоналістів, лібералів і комуністів [5, с. 162].

Вважається, що Ідея Держави Єдиної Нації повинна стати об'єднуючою для всіх національностей країни, спрямовувати їх зусилля, щоб протистояти цивілізації "ЗЛА" та зберегти мир на землі. Відтоді сенс буття Держави Єдиної Нації має перетворитися на рускій мирозберігаючий націоналізм РУМІНА [5, с. 180]. На думку авторів національної ідеї під назвою "Руміна", Держава Єдиної Нації повинна бути унітарною на теренах сучасних республік Росії і передбачає існування тільки окремих національно-культурних автономій. Вважається, що тільки унітарна держава може позбавити Росію від проблем її розподілу на дрібні країни. Унітарність держави, на думку О.Солженіцина, повинна доповнюватися земським самоврядуванням. Повновладдя уряду та місцевих органів влади мають розподілятися між собою. Уряд повинен розв'язувати нові завдання, а земства — старі. Успіх міцності влади, а отже — і держави, за висновками Мілюкова, не у перевазі більшості над меншістю, а у їх злагоді [8, с. 8].

Щодо оцінки реального стану Росії робиться висновок, що сучасна Росія ще й досі є архетипом СРСР 70-х років, економічною основою якого є холдинг на чолі із владою. Ця держава є державою керованої згори демократії, майбутнє якої — "проїдання" сировинних ресурсів, що не відповідає завданню відродження країни. Президентське правління як форма політичного устрою Росії повинне служити народу, а не капіталістичній олігархії. Завдання держави Єдиної Нації, на думку її авторів, у поверненні та утвердженні у суспільній думці росіян кращого образу країни майбутнього. Основою Держави Єдиної Нації повинні стати Братства. Братство має поєднувати східні традиції свідомості у ментальності російських народів з досягненням західного аналітичного мислення. Метою Братства повинна стати людина з надзвичайними здібностями... чаклунів, чудотворців, волхвів [3, с. 36].

На чолі процесу формування незвичайних здібностей планується поставити російський фольклор: казки про скатертину — самобранку, чоботи-самоходи, килими-літуні. Саме в цьому автори національної доктрини вбачають серцевину російського дива.

Матрицею російського дива повинна стати економіка. Наприклад, авто, яке економить 80% пального, енергетичні прилади, які можна встановити у кожному будинку, ліки проти раку або технології продовження довготривалості життя на двадцять років. Як новітні технології планується і далі вдосконалення природи смислів, які можна впізнати тільки через проявлення у бутті, що містить у собі свідомість [3, с. 545]. Такий підхід щодо свідомості надає можливість використовувати її у техніці виробництва геніїв, людей-титанів, найталановитіших інженерів, учених, письменників тощо. Досягнення у галузі ЛІД — людино-інженерного дизайну, дадуть можливість перебудови структури психіки всієї країни. Силою, яка б спроможна була вирішити ці проблеми — піднести націю, на думку авторів "Третього проекту", може стати тільки закрите товариство на кшталт таємних лож. Окрім вказаних, існують і інші проекти перебудови Ро-

сії, зокрема "Єдина Росія", "Інша Росія", комуністичної партії Г.Зюганова, партії Жириновського тощо.

Висновки

Підсумовуючи, можна сказати, що загалом російська національна доктрина є ідеєю відтворення, зростання і збереження руської цивілізації й культури, метою якої є не тільки протистояння "Товариству Тіні", імперії "Зла", а й побудова і панування у світі Російської Держави Суперкорпорації. Наскільки вона є провіденціалістською, — покаже час.

Список літератури

1. *Голанский М.М.* Новые тенденции в мировой экономике. Наш современник. – 1993. – № 4. – С. 156-165.

2. *Ильин И.А.* Об органическом понимании государства и демократии. Наш современник. – 1993. – № 3. – С. 139-147.

3. *Калашников М.* Третий проект. Спецназ Всевишнего: книга расследование. – М.: АСТ-Астрель, 2007. – 1134 с.

4. *Ленин В. И.* Итоги дискуссии о самоопределении. – Т. 30. – С. 254-268.

5. *Медведев В.С.* Национальная идея или чего ожидает Бог от России. – М.: Современные тетради, 2005. – 424 с.

6. *Никольский Е.* Войны России. Наш Современник. – 1991. – № 5. – С. 182-185.

7. *Солоневич И.* Политические тезисы. Наш современник. – 1992. – № 12. – С. 135-159.

8. *Солженицын А. И.* Как нам обустроить Россию. Посильные соображения. Комсомольская правда. – 1990. – 18 сент.

9. *Тарасов Б.* Военная стратегия России. Наш современник. – 1992. – № 2. – С. 112-124.

Н.В.Серегеев

ФИЛОСОФСКО-ИСТОРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РУССКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ДОКТРИНЫ КАК ОБЛАСТЬ САМОРАЗВИТИЯ СУБЪЕКТИВНОГО ДУХА РОССИЯН

В статье раскрывается основное содержание русской национальной доктрины, рассчитанной на долгосрочную перспективу, в которой отображено содержание русской национальной идеи.

M. Sergeyev

PHILOSOPHICAL-HISTORICAL ANALYSIS OF THE RUSSIAN NATIONAL DOCTRINE AS AREA OF SAMOROZVITKU OF SUBJECTIVE SPIRIT OF RUSSIANS

Basic maintenance of the Russian national doctrine, counted on a long-term prospect maintenance of the Russian national idea is represented in which opens up in the article.

УДК 291. 11

О.М. Сідоркіна, канд. філос. наук

СОЦІАЛЬНА РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ РЕЛІГІЙНОЇ СВІДОМОСТІ В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

У статті з точки зору соціальної філософії здійснюється ретроспективний огляд соціальної ролі та функцій релігійної свідомості в історії філософської думки.

Вступ

Активізація релігійної свідомості в умовах сучасної України зумовлюють суспільний та науковий інтерес до цієї проблематики. У розумінні складних процесів, що відбуваються в сучасній релігійній свідомості, важлива роль належить соціально-філософським підходам і концепціям, які акцентують увагу на закономірностях взаємодії матеріальної й духовної сфер суспільства. Це обумовлено важливим місцем релігійної свідомості у формуванні культурних особливостей різних типів спільнот. Все це робить актуальним поглиблення соціально-філософських аспектів її дослідження. Досягнення цієї мети передбачає використання історичного підходу до аналізу соціальної ролі релігійної свідомості, зокрема її відображення у соціально-філософських концепціях минулого і сучасності.

Аналіз досліджень і публікацій

У філософській, соціологічній та релігієзнавчій літературі висвітлювалися погляди на релігійну свідомість як на складову частину проблеми виникнення, становлення та сутності релігії загалом та окремих її історичних форм у зв'язку з розвитком суспільства, становлення й історичних форм інституціоналізації релігій, релігії як ідеологічної та суспільної інституції, релігійної свідомості з точки зору генези духовності, а також при дослідженні окремих конфесій і релігій у регіональному та часовому аспектах [1; 5; 8; 19; 20;

21; 26]. Серед сучасних робіт (О. Борисов, Ю. Борунков, Б. Лобовик, И. Журавлева), присвячених соціально-філософським аспектам релігійної свідомості, в яких так чи інакше, розглядалася історія філософської думки з зазначеного питання, проводився її аналіз щодо витоків та природи феномену релігійної свідомості, її структури, а також аналізувалися філософські підходи до гносеологічних засад релігійної свідомості [4; 5; 13; 16; 17]. Але при цьому недостатня увага приділялася цілісному аналізу історії філософських поглядів на соціальну роль релігійної свідомості, зокрема у зв'язку із дослідженням сучасного її стану.

Постановка завдання

Виходячи з вище означеного, для розкриття особливостей сучасної соціальної ролі та функцій релігійної свідомості, ми поставили за мету прослідкувати розвиток уявлень щодо соціальної ролі релігійної свідомості в історії філософської думки.

Основна частина

Теоретичне осмислення соціальної ролі релігійної свідомості ґрунтується на визнанні тісного зв'язку уявлень про природу релігійної свідомості з панівними світоглядними засадами та основними положеннями теоретико-філософських систем, специфікою їх методологічної бази. Залежно від цього розвивалося й уявлення про характер взаємозв'язку між окремими індивідами, пояснювалася їх необхідність, легітимність та сакральність.

